

УДК: 727.113

О. П. Тишкевич

*канд. арх., Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка*

БУДІВЛІ СІЛЬСЬКИХ ОПОРНИХ ШКІЛ

Анотація: у статті розглянуто сучасні тенденції у формуванні сільських загальноосвітніх навчальних закладів в умовах функціонування освітніх округів. Виявлено особливості функціонально-планувальної організації будівель сільських опорних шкіл.

Ключові слова: сільська опорна школа, освітній округ, функціонально-планувальна організація.

Постановка проблеми. Важливою складовою освітньої системи України є загальноосвітня сільська школа. Крім вирішення освітніх завдань, загальноосвітній навчальний заклад в сільській місцевості спрямований на виконання функцій соціокультурного центру села, збереження і розвиток національних традицій та цінностей, унікального потенціалу вітчизняної культури. Саме тому у комплексі заходів модернізації освіти країни велике значення надається розв'язанню проблем сільської школи.

Для підвищення ефективності шкільної мережі в сільській місцевості, забезпечення доступу сільських мешканців до високоякісних освітніх послуг незалежно від місця проживання спрямовано формування освітніх округів, основними структурними одиницями яких є опорні школи [1,2]. Такі заходи потребують вирішення питання, що стосуються оптимального розміщення цих закладів й особливостей функціонально-планувальної організації їх будівель.

Аналіз досліджень та останніх публікацій. Проблема формування будівель сільських загальноосвітніх навчальних закладів в різні роки були присвячені дослідження Ковальського Л.М. [3], Степанова В.І. [4], Світка В.А.[5], Антошкіна В.Ф.[6], Решетнікової Н.В.[7] та інших. У той же час питання організації шкільних будівель у сучасних умовах функціонування освітньої системи сільських регіонів є недостатньо дослідженими.

Зв'язок із науковими програмами, планами, темами. Тематика статті пов'язана з державними документами, серед яких Укази Президента України від 30 вересня 2010 року № 926 «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні», від 20 березня 2008 року № 244 «Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні», від 2 червня 1998 р. N 580 «Про заходи щодо поліпшення функціонування та розвитку загальної середньої освіти», Постанови Верховної Ради України від 9 січня 2007 року № 536 «Про стан і перспективи розвитку загальної середньої освіти в Україні».

Мета статті. Визначення особливостей функціональної структури будівель сільських опорних загальноосвітніх навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. Одним із напрямків покращення ефективності освітніх послуг в сільській місцевості є консолідація ресурсів у межах групи шкіл. Це передбачає організацію мережі загальноосвітніх навчальних закладів на основі багаторівневої взаємодії освітніх установ шляхом формування територіальних освітніх округів [1,2,8].

Основними структурними одиницями освітніх округів є опорні загальноосвітні навчальні заклади. Такі заклади мають більш розвинену матеріально-технічну базу, першочергове фінансове та кадрове забезпечення. Опорні школи надають початкову, базову і повну середню освіту, початкову професійну освіту, позашкільну освіту, здійснюють соціально – культурне обслуговування населення. По відношенню до «магнітних» шкіл освітніх округів опорний заклад виконує такі функції:

- надає консультативно – методичну допомогу вчителям округу,
- проводить факультативні заняття, спецкурси для учнів базової та старшої школи суб'єктів округу,
- проводить на своїй базі навчальні заняття, що відповідають його спеціалізації, профільному навчанню і потребують технічного та іншого відповідного обладнання,
- надає у користування методичну, навчальну літературу [1,2].

Виходячи з того, що опорні школи обслуговують усіх учнів округу, матеріально-технічна база опорних загальноосвітніх навчальних закладів розраховується на кількість учнів, які мешкають в радіусі транспортної доступності від опорних шкіл.

Функціональна структура і функціональні групи приміщень опорної школи в значній мірі обумовлені параметрами функціональних процесів, що протікають в шкільній будівлі. (рис.1) Відповідно до циклів діяльності опорного загальноосвітнього навчального закладу функціональну структуру його будівлі формують групи приміщень: навчальні, загальношкільні, господарчі, культурно-масового і клубного призначення, спортивно-оздоровчого призначення, навчально-виробничі, дошкільні, житлові [8].

В навчальних приміщеннях сільської опорної школи проводяться навчальні заняття на різних ступенях навчання – початкова, базова, повна середня освіта, профільне навчання. Площі навчальних приміщень визначаються за розрахунком, виходячи з призначення приміщень, наповнюваності навчальних груп та питомих показників розрахункової площі на одного учня. Питомі показники площ класних приміщень, навчальних кабінетів і лабораторій

Рис.1 Види діяльності опорного загальноосвітнього навчального закладу, що обумовлюють формування функціональних груп приміщень шкільної будівлі

опорної школи в залежності від наповнюваності класної групи коливаються в межах від 2,4 до 6м² на 1 учня [8,9].

Загальношкільні приміщення призначені для розміщення адміністративного і педагогічного колективу, організації харчування учнів, медичного обслуговування сільського населення, розподілення потоків учнів, педагогів, відвідувачів школи. Загальношкільні приміщення складають їдальня, медпункт, приміщеннями вестибюльної групи й адміністрації. (рис.2) В будівлях сільських загальноосвітніх навчальних закладах належить передбачати їдальні на сировині. Кількість місць в обідніх залах опорних шкіл розраховується на 1/3 загальної кількості учнів, що обслуговує навчальний заклад. Медичний блок опорної сільської школи повинен мати розвинений склад приміщень і складатись з кабінету лікаря завдовжки 7м (для визначення гостроти слуху та зору учнів), площею не менше ніж 16м²; кабінету зубного лікаря площею не менше ніж 16м²; процедурного кабінету; кабінету психофізіологічного розвантаження площею не менше ніж 18м². Склад адміністративно-службових приміщень визначається завданням на проектування на підставі штатного розкладу. Вестибюль, гардероб та санітарні вузли розраховуються на кількість учнів, адміністративно-викладацький склад та службовий персонал, що знаходяться в будинку [8,9].

В приміщеннях культурно-масового і клубного призначення відбувається позашкільна освіта учнів, організовується дозвілля дітей та дорослих мешканців сільського населеного пункту, проводиться музейна робота та забезпечення літературою учнів школи, жителів села. Приміщення культурно-масового і клубного призначення складаються з актового залу, бібліотеки, приміщень технічної творчості, біолого-дослідницької діяльності, естетичного виховання, музею. Місткість актового залу сільської опорної школи повинна складати не менше 1/2 контингенту учнів опорного і «магнітних» загальноосвітніх навчальних закладів округу. Бібліотеки опорних загальноосвітніх шкіл слід проектувати з розрахунку обслуговування учнів опорної школи і учнів 8-11класів «магнітних» шкіл округу. В будівлях сільських шкіл доцільно розміщувати музеї історії села, етнографії, історично-меморіальні, музеї декоративно-ужиткового мистецтва. В групі приміщень музею передбачають приміщення експозиції, приміщення зберігання фонду, музейну кімнату [8,9].

Спортивно-оздоровчі приміщення призначені для проведення фізкультурних занять з учнями, організації роботи спортивних гуртків, секцій, проведення спортивно-масових заходів. Спортивно-оздоровчі приміщення складаються з груп приміщень спортивного залу і басейну. В опорних малокомплектних середніх школах для організації ефективної роботи

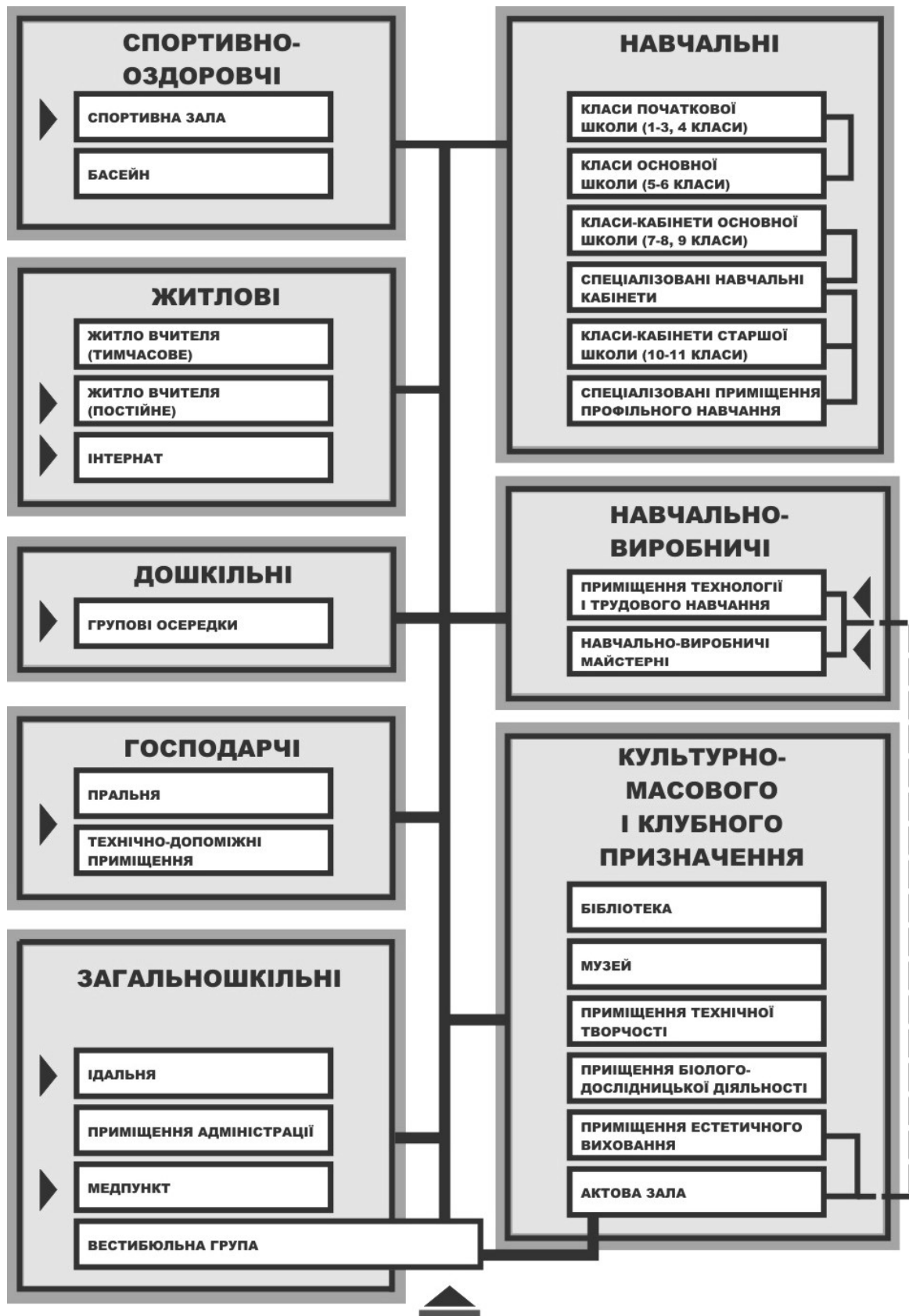

Рис.2 Схема функціональної структури будівель сільських шкіл та взаємозв'язків функціональних груп приміщень

освітнього округу необхідно передбачати зали розмірами 30X15м і 30X18м. У складі приміщень спортивного блоку необхідно організувати роздягальні з вбиральнями та душовими, приміщення вчителів фізкультури, склад спортивного інвентарю. Плавальні басейни повинні споруджуватись в опорних середніх школах для обслуговування учнів округу та населення, що мешкає в радіусі транспортної доступності. Басейни, що призначені для занять учнів різних вікових груп, роботи секції з плавання, проведення змагань і фізкультурно-оздоровчих заходів дорослого населення, повинні мати ванни розмірами 25X11м (на чотири доріжки), 25X8,5м (на три доріжки). В плавальних басейнах, що зводяться в сільській місцевості необхідно передбачити додатково ванну для навчання плаванню дітей віком від 7 до 14 років. До складу приміщень блоку плавальних басейнів сільської школи входять роздягальні з душовими та вбиральнями, кімнати вчителів фізвиховання-інструкторів, технічні приміщення для очищення і підігріву води [8].

Навчально-виробничі приміщення призначені для трудового навчання і поглибленої трудової підготовки учнів, роботи технічних, художньо-прикладних гуртків, проведення факультативних занять з трудового навчання, організації початкової професійної освіти учнів старших класів, дорослого населення села. В будівлях загальноосвітніх навчальних закладів передбачаються майстерні ручної праці для учнів початкових класів, майстерні з обробки металу, деревини або комбінована (з обробки металу та деревини), електротехнічних робіт [9]. Для трудового навчання і початкової професійної підготовки учнів 10-11 класів освітнього округу в опорних школах додатково необхідно організувати навчально-виробничі майстерні [8].

Для обслуговування функціональних процесів, що протікають в шкільній будівлі влаштовуються господарчі приміщення – пральні і технічно-допоміжні.

Вибір освітнього напрямку в старшій школі учні освітнього округу можуть здійснювати у будь-якому опорному закладі, для чого опорним навчальним закладам доцільно мати гуртожитки для учнів старшого шкільного віку [1]. Місткість гуртожитку визначається з розрахунку 1/3 від загальної кількості учнів старших класів освітнього округу.

Висновки. В результаті проведеного дослідження було встановлено, що для виконання функціональної ролі в структурі освітніх округів, будівлі сільських опорних загальноосвітніх навчальних закладів повинні мати достатньо розвинену функціонально-планувальну структуру і розширений склад приміщень. Результати дослідження можуть бути враховані при вдосконаленні існуючої матеріально-технічної бази навчально-виховних закладів.

Список літератури

1. Осадчий І.Г. Освіта сільського регіону: теорія і технологія управління розвитком: Монографія/ Осадчий І.Г. – К.: Шкільний світ, 2005р. – 260с.
2. Про затвердження Положення про освітній округ: Постанова Кабінету Міністрів України [від 27 серп. 2010 р. №777] [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=777-2010-%EF>
3. Ковальский Л.Н. Архитектура учебно-воспитательных зданий/ Ковальський Л.М. - К.: Будівельник, 1988.-144с.
4. Степанов В.И. Школьные здания/ Степанов В.И. – М.: Стройиздат, 1975. - 239с.
5. Свитко В.А., Капак Н.Н. Здания сельских школ и дошкольных учреждений / Свитко В.А., Капак Н.Н. – К.: Урожай, 1988. – 192с.
6. Антошкин В.Ф. Сеть и типы средних общеобразовательных школ для сельской местности (для II-III климатических районов РСФСР): автореф. дис. на соискание ученой степени канд. архит.: спец. 18.00.02 «Архитектура зданий и сооружений»/ В.Ф.Антошкин. – М., 1982. - 24с.
7. Решетникова Н.В. Формирование сети и типов зданий сельских школ с уменьшенной наполняемостью класса (на примере Нечерноземной зоны РСФСР): автореф. дис. на соискание ученой степени канд. архит.: спец. 18.00.02 «Архитектура зданий и сооружений»/ Н.В. Решетникова. – М., 1989 - 25с.
8. Тишкевич О.П. Архітурно-планувальна організація сільських малокомплектних шкіл: Дис...канд. архітектури: 18.00.02. – Київ. – 2010. – 209с.
9. ДБН В2.2-3-97. Будинки та споруди навчальних закладів/ Держбуд України. - К.: Держбуд України, 1999. - 39 с.

Аннотация

В статье рассмотрены современные тенденции формирования сельских общеобразовательных учреждений на основе функционирования образовательных округов. Выявлено особенности функционально-планировочной организации зданий сельских опорных школ.

Ключевые слова: сельская опорная школа, образовательный округ, функционально-планировочная организация.

Summary

Development trends of formation of the rural educational institutions based on territorial educational districts are revealed in the abstract. Peculiarities of the functional-planning arrangement of the rural support schools are defined.

Key words: rural support school, educational district, functional-planning arrangement.